

1.УВОД

„Тихи Дон“ је једно од највећих дјела послеријеоктобарске књижевности и једна од најбитнијих књига 20. вијека. Новаторски замишљено као синтеза романа-епеје и романа трагедије, оно има амбицију да слику Дона у година Првог свјетског рата и грађанског рата уздигне до сцене микросвијета и на њеним просторима испита човјекову универзалну ситуацију у дослуху са законима природе-космоса и сврхом историјског дјеловања.

Акција историја, припремљена социјалним односима донских козака и „дошљака“, почиње већ у првој књизи романа и наставља се слутњом прекретничких збивања на нивоу читаве Русије у годинама Првог свјетског рата, која се дотиче и донских становника, али има и шире димензије; њена кулминација је у продору револуције на Дон и контрареволуционарној реакцији, а завршетак на посљедним страницама књиге, када се своде њени резултати у дугом памћењу масовних убистава из мржње и освете, почецима прољећне обнове земље и многим отвореним питањима што се односе на судбине преживјелих јунака. Круг трагедије се најпотпуније оцртава у судбини главног јунака Григорија Мелехова, чија се лутања међу зараћеним таборима објашњавају изузетно хуманом психологијом, која сан о правичној идеји не може да одвоји од начина њене реализације. Након објављивања посљедње књиге романа, поједини критичари су замјерили Шолохову што у његовом дјелу не тријумфује идеја „преображења“ земље и људи већ коначни утисак визије за сазнање опште трагедије, чији је главни протагониста „непреобраћени“ Григорије Мелехов.

Читаво Шолоховљево стваралаштво групише се у три тематска круга. Први је онај у којем доминира приповиједање о Револуцији и Грађанском рату, а чине га ране приповијетке (збирка *Донске приповијетке* и *Азурна степа*) и роман *Тихи Дон*. Друга тематска цјелина односи се на спровођење колективизације, односно „подруштвљавања“ приватне имовине, покрет који се у првој земљи социјализма спроводио од 1930. године, а најбоље га представља његов роман *Узорна ледина*. Трећа доминантна тема је Други свјетски рат (неке ратне репортаже, приповијетка *Човјекова судбина* и главе из недовршеног романа *Они су се борили за отаџбину*). Лако је примијетити да се писац понајвише бави човјековим понашањем у преломним тренуцима новије историје, његовим могућностима опстанка у друштвено-историјским катаклизмама.

Карактеристично је да сва важнија Шолоховљева дјела имају изузетан књижевно-историјски, етапни значај за новију руску књижевност. Тако *Донске приповијетке* репрезентују један значајан, како би смо га условно могли назвати, ратно-револуционарни ток совјетске новелистике. *Тихи Дон* је још увијек непревазиђен модел за тип реалистичког романа који књижевни теоретичари зову *роман-епеје*. *Узорна ледина* није

први „производни роман“ у совјетској литератури, али најпознатији, најчитанији и најзначајнији свакако јесте.

Човјекова судбина представља зенит ратне приповијетке совјетског периода руске књижевности, једно од најзначајнијих дјела која су отворила процес ослобађања од најзначајнијих дјела која су отворила процес ослобађања од догматизма, критику Стаљиновог култа личности“.

Још је нешто заједничко за цјелокупно стваралаштво Михаила Шолохова. Сва су његова дјела препознатљива по специфичном језичко-стилском колориту, по рељефности вајања ликова и промишљања драматичних збивања датих у особеним емотивно-сликовитим тоновима. Код њега преовлађују трагично осјећање свијета, односно човјека-појединца коме механизам “велике“, али према дилемама појединачних људи слијепе историје, не оставља могућност избора. Међутим, писац показује и истанчано осјећање за комику, а прави је, такорећи непревазиђени, пејзажиста. Његове слике природе су стварносно-вјеродостојне, али и оне својом симболичком духовношћу свједоче о пишчевом инсистирању на хуманизму.

Видјели смо већ - Шолохов је за живота био признати, „канонизовани“ писац. У својој земљи био је познат и као друштвено-политички и културни посленик (делегат партијског конгреса, депутат, тј. посланик у парламенту, члан президијума Савеза писаца, члан уредништва неких часописа). Међутим, првенствено због своје тврдокорне ћуди, оштрог језика и не мање оштрог пера, он није увијек био у хармоничним односима ни са партократском влашћу, нити са дијелом своје сабраће по перу. Нарочито су му замјерали његов до суровости оштар однос према писцима-дисидентима. Али, ни њега живот није миловао, а новија сазнања показују да му је често чак и висио о концу.

Већ крајем двадесетих година одмах по изласку из штампе прве двије књиге *Тихог Дона*, кренуле су сплетке о плагирању (крађи) рукописа. Те су гласине повремено јењавале или су, пак, бивале обнављане, посебно у новије вријеме. Шолохову су многи замјерали да конформистички подилази актуелној власти. Али с друге стране, неки ревносни партијски догматици су својевремено цинкарили Шолохова због тобожње аполитичности и симпатија према противницима бољшевичке власти, које и описује у својим дјелима. Куриозитет је свакако, да су од оваквих критика писца некада штитили Максим Горки и Јосиф Стаљин. Само, далеко би нас одвело даље задржавање на контроверзама око *Тихог Дона* – негирања Шолоховљевог ауторства не само овог, већ и других дјела.

Оно што је најбитније – шире расправљање ове теме нимамо не би допринијело бољем разумијевању истинских вриједности умјетничког текста. А оне не могу бити спорне! Сем тога, не постоји ниједан поуздан доказ да је дјела која смо упознали као Шолоховљева писао неко други. Напротив!

У нашој земљи Шолохов је, почев од тридесетих година када су се појавили први преводи његове прозе, познат и популаран. Сабрана дјела су му у цјелини преведена на српски језик, а о његовом стваралаштву написана је обимна критичка литература. Заслужену популарност стекао је код шире наше читалачке публике, али је истовремено био цијењен и од таквих врских писаца као што су, на примјер, Бранко Ћопић, Меша Селимовић и Добрица Ћосић.

****

Естетска вриједност умјетничког артефакта утолико је трајнија уколико се умјетничко дјело теже интерпретира с тачке гледишта општеприхваћеног аксиолошког система одређеног времена или средине.

То долази отуд што у већини случајева такав артефакт је својеврсна поетска дрскост, заснована на парадоксу, заправо, на парадоксалној умјетничковој мисли која се опире свакој врсти клишеа, па и умјетничких. Она је код ријетких умјетника естетски продуктивна јер доводи у питање цјелокупно претходно естетско искуство и доминантан аксиолошки и аксиоматски систем.

Циљ истраживања

У циљеве истраживања улазе многа релевантна питања поетике „Тихог Дона“, а прије свега недовољно проучена питања заступљености елемената фолклора у структури „Тихог Дона“, као што су:

- заступљеност трагова фолклорних мотива у структури поетских слика и симбола;
- однос фолклорног "затвореног" времена према романескном "отвореном" времену;
- функција пејсажа-симбола и „психолошких паралелизамаа“ у структури романа;
- функција „сказа“ у наративној структури овог романа;

Ова питања до сада нису били предмет каквог-таквог систематског проучавања, изузму ли се фрагментарни осврти или узредне опаске, изречене неким другим поводом.

Предмет истраживања

је фолклорни елемент у приповједној структури "Тихог Дона", као и наставак многих истраживања започетих средином осамдесетих година прошлога вијека.